

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXXI.

I. « PSALMUS ipsi Asaph¹. » Psalmo huic titulum, sicut aliis qui similiter prænotantur, vel nomen ejus hominis indidit, a quo scriptus est, vel ejusdem nominis interpretatio; ut ad Synagogam, quod est Asaph, ejus intelligentia referatur: præsertim quia hoc et primus ejus versus assignat. Sic enim incipit: « Deus stetit in synagoga deorum. » Quos utique deos absit ut intelligamus deos Gentium, sive idola, sive aliquam præter homines cœlestem terrestremve creaturam: cum paulo post hunc versum idem iste Psalmus asserat, et quos deos intelligi velit, in quorum synagoga stetit Deus, apertius exprimat, ubi ait: « Ego dixi: Dii estis, et filii Altissimi omnes; » vos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis². » In horum ergo synagoga filiorum Altissimi, de quibus idem Altissimus per Isaiam dicit: « Filios genui et exaltavi, ipsi autem me spreverunt³, » stetit Deus. In synagoga populum Israël accipimus: quia et ipsorum proprie Synagoga dicit solet, quamvis et Ecclesia dicta sit. Nostram vero Apostoli nunquam synagogam dixerunt, sed semper Ecclesiam: sive discernendi causa, sive quod inter congregationem unde Synagoga, et convocationem unde Ecclesia nomen accepit, distet aliquid: quod scilicet congregari et pecora solent, atque ipsa proprie, quorum et greges proprie dicimus; convo-

¹ Psal. LXXI, 1. — ² Ibid. 6, 7. — ³ Isai. I, 2.

cari autem magis est utentium ratione, sicut sunt homines. Unde ex persona ipsius Asaph in alio Psalmo canitur, « Quasi pecus factus sum apud te, et ego semper tecum¹. » Quando utique quamvis uni vero Deo mancipatus videretur, pro magnis tamen ac summis bonis ab illo carnalia, terrena, temporalia requirebat. Invenimus eos sæpe etiam filios appellatos, non ea gratia quæ ad Novum Testamentum pertinet, sed illa quæ ad Vetus: quia et ipsa gratia est, qua elegit Abraham, et ex ejus carne tam magnum populum propagavit; qua nondum natos, « Jacob dilexit, » Esaü autem odio habuit²; » qua liberavit ex Ægypto, qua in terram promissionis ejectis Gentibus introduxit. Nisi enim et ipsa esset gratia, non utique de nobis, quibus non ad terrenum, sed ad regnum cœlorum capessendum data est potestas filios Dei fieri³, in eodem mox Evangelio diceretur, quod accepimus gratiam pro gratia⁴. id est, pro Testamenti Veteris promissionibus Testamenti Novi promissiones. Liquet igitur quantum existimo, in qua deorum synagoga steterit Deus.

II. Deinceps requirendum est, utrum Patrem, an Filium, an Spiritum sanctum, an ipsam Trinitatem accipere debeamus « Stetisse in synagoga deorum, in medio » autem deos discernere. » Quia et singulus quisque Deus, et ipsa Trinitas unus Deus. Non quidem facile est hoc eliquare: quia et non corporalem, sed spiritualem Dei præsentiam, quæ congruit ejus substantiæ, negari non potest adesse conditis rebus, mirabili videlicet et vix paucis intelligibili modo, cui dicitur: « Si ascendero in cœlum, » tu ibi es; si descendero in infernum, ades⁵. » Unde merito perhibetur stare Deus in congregatione hominum invisibiliter, sicut cœlum et terram ipse implet, quod per

¹ Psal. LXXII, 23. — ² Malac. I, 2, 3. — ³ Joan. I, 12. — ⁴ Ibid. 16. — ⁵ Psal. CXXXVIII, 8.

Prophetam de se ipse prædicat¹: nec tantum perhibetur, sed pro captu mentis humanæ utcumque cognoscitur stare in eis quæ creavit, si et homo stet et audiat eum, et gaudio gaudeat propter ejus intimam vocem². Verumtamen, quantum arbitror, Psalmus iste insinuare aliquid molitur, quod ex quodam tempore factum est, ut staret Deus in synagoga deorum. Nam illa statio qua cælum et terram implet, nec ad Synagogam proprie pertinet, nec tempore variatur. « Deus itaque stetit in synagoga deorum, » nimirum ille qui de se dixit: « Non sum missus nisi ad oves, » quæ perierunt domus Israël³. » Dicitur, et causa: « In » medio autem deos discernere. » Agnosco igitur Deum stetisse in synagoga deorum, « Quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem. » Ut enim staret Deus in synagoga deorum, ad hoc ex ipsis secundum carnem. Sed quid Deus? Neque enim quales illi, in quorum deorum synagoga stetit: sed sicut illic Apostolus sequitur, « Qui est super omnia Deus benedictus in sæcula⁴. » Agnosco, inquam, stetisse: agnosco et in medio Deum sponsum, de quo amicus ejus quidam dicit: « In medio » vestrum stat, quem vos nescitis⁵. » Quippe de quibus paulo post in hoc Psalmo dicitur: « Nescierunt, neque » intellexerunt, in tenebris ambulant. » Testificatur et Apostolus, « Quoniam cæcitas ex parte Israël facta est, » ut plenitudo Gentium intraret⁶. » Stantem quippe in medio sui videbant eum: sed non eum videbant Deum, qualem se volebat videri, dicens: « Qui me vidit, vidit » et Patrem⁷. » Discernit autem deos, non eorum meritis, sed gratia sua, ex eadem conspersione faciens alia vasa in honorem, alia in contumeliam⁸. Quis enim te discer-

¹ Jerem. xxiii, 24. — ² Joan. iii, 29. — ³ Matth. xv, 24. — ⁴ Rom. ix, 5. — ⁵ Joan. i, 26. — ⁶ Rom. xi, 25. — ⁷ Joan. xiv, 9. — ⁸ Rom. ix, 21.

nit? « Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem » accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis¹? »

III. Audi et vocem Dei discernentis, audi et vocem Domini dividentis flammam ignis²: « Usquequo judicatis » iniquitatem et facies peccantium sumitis³? » Sicut alibi: « Usquequo graves corde⁴? » Numquid et usque ad adventum ejus qui lumen est cordis? Dedi legem, duriter restitistis: misi Prophetas, injuriis affecistis, aut interfecistis, aut hæc agentibus connivistis. Sed ut illis nec loqui dignum sit, qui occiderunt servos Dei præmissos ad se: vos qui cum hæc fierent tacuistis, id est, vos qui eos qui tunc tacuerunt, velut innocentes imitari voluistis: « Usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccantium » sumitis? » Numquid etiam nunc et ipse hæres veniens occidendus est? Nonne ipse propter vos sine patre esse voluit tanquam pupillus? Nonne propter vos esurivit et sitiivit ut egenus? Nonne ad vos clamavit: « Discite a me, » quia mitis sum et humilis corde⁵? » Nonne pauper factus est, cum dives esset, ut ipsius paupertate ditaremini⁶? « Judicate ergo pupillo et egeno, humilem et pauperem » justificate⁷. » Non illos propter se superbos et divites, sed istum propter vos humilem et pauperem, justum credite, justum prædicare.

IV. Sed invident ei, nec omnino parcent, dicentes: « Hic est hæres, venite, occidamus eum, et nostra erit » hæreditas⁸. Auferte ergo inopem, et pauperem de » manu peccatoris eruite⁹. » Hæc dicta sunt, ut sciretur in eo populo, in quo natus et occisus est Christus, nec illos fuisse immunes a tanto scelere, qui cum essent tantæ multitudinis, ut eos sicut Evangelium loquitur, timerent

¹ I Cor. iv, 7. — ² Psal. xxviii, 7. — ³ Id. lxxxii, 2. — ⁴ Id. iv, 3. — ⁵ Matth. xi, 29. — ⁶ 2 Cor. viii, 9. — ⁷ Psal. lxxxii, 3. — ⁸ Matth. xxi, 38. — ⁹ Psal. lxxxii, 4.

Judæi, et propterea in Christum manum mittere non auderent¹, postea conniverunt, eumque interim a malignis et invidis Judæorum principibus permiserunt: qui si voluissent, timerentur semper, ut nunquam in illum sceleratorum prævalerent manus. De his quippe et alibi dicitur: « Canes muti nescierunt latrare². » De his etiam illud: « Ecce quomodo justus periit, et nemo considerat³. » Periit, quantum in ipsis est, qui eum perdere voluerunt: nam quomodo ille posset perire moriendo, qui eo modo potius quod erat perditum requirebat? Porro si isti juste increpantur, meritoque arguuntur, qui tantum scelus fieri dissimulando siverunt: quomodo increpandi aut ne increpandi quidem, sed qua severitate damnandi sunt, qui hoc consilio malitiaque fecerunt?

V. Verumtamen omnibus, quod sequitur, rectissime congruit: « Nescierunt et non intellexerunt, in tenebris » ambulat⁴. Quia et illi si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent⁵: » et illi si cognovissent, nunquam Barabbam liberandum, et Christum crucifigendum petere consensissent. « Sed quoniam supra memorata » cæcitas ex parte Israël facta est donec plenitudo Gentium » intraret⁶: » per hanc utique illius populi cæcitatem crucifixo Christo: « Movebuntur omnia fundamenta » terræ. » Sic mota sunt, et movebuntur, donec intret quæ prædestinata est Gentium plenitudo. Nam et in ipsa morte Domini terra mota est, et petrae scissæ sunt⁷. Et si intelligamus fundamenta terræ, terrenorum bonorum copia felices; recte prædictum est quod moverentur, vel admirando sic amari, sic coli humilitatem, paupertatem, mortem, velut magnam secundum ipsos miseriam Christi, vel ipsi quoque hujus mundi vana felicitate contempta,

¹ Luc. xii, 2. — ² Isai. lvi, 10. — ³ Id. lvii, 1. — ⁴ Psal. lxxxii, 5. — ⁵ I Cor. i, 8. — ⁶ Rom. xi, 25. — ⁷ Matth. xxvii, 51.

illam diligendo atque sectando. Ita moventur omnia fundamenta terræ, cum partim mirantur, partim etiam commutantur. Sicut enim non absurde dicimus fundamenta cœli, quibus regnum cœlorum superædificatur in sanctis et fidelibus, quos dicit Scriptura lapides vivos¹: quorum fundamentum est primitus ipse Christus ex Virgine, de quo dicit Apostolus: « Fundamentum aliud nemo potest » ponere præterquam quod positum est, quod est Christus Jesus²: » deinde ipsi Apostoli et Prophetæ, quorum auctoritate locus cœlestis eligitur, ut eam sectando coædificemur; unde dicit ad Ephesios: « Jam non estis » peregrini et inquilini, sed estis cives sanctorum et domesticus Dei, superædificati supra fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide » existente Christo Jesu, in quo omnis ædificatio compacta » crescit in templum sanctum in Domino³: » ita non inconvenienter fundamenta terræ intelliguntur, quorum terrenam felicitatem præpollentem atque potentem homines invidendo, eorum auctoritate ad hujusmodi bona concupiscenda pertrahuntur, et adipiscendo coædificantur tanquam terra super terram, sicut in illo superno ædificio cœlum super cœlum: quia et peccatori dictum est: « Terra es, et in terram ibis⁴: » et, « Cœli enarrant gloriam Dei cum in omnem terram exiit sonus eorum, et » in fines orbis terræ verba eorum⁵. »

VI. Terrenæ autem felicitatis regnum superbia est, contra quam venit humilitas Christi, exprobrans eis quos vult ex humilitate filios Altissimi facere, atque increpans: « Ego dixi: Dii estis, et filii Altissimi omnes. Vos autem » sicut homines moriemini, et sicut unus ex principibus » cadetis⁶. » Sive ad illos dixerit: « Ego dixi: Dii estis,

¹ 2 Petr. ii, 5. — ² I Cor. iii, 11. — ³ Ephes. ii, 19-22. — ⁴ Gen. iii, 19. — ⁵ Psal. xviii, 2 et 5. — ⁶ Id. lxxxii, 6, 7.

» et filii Altissimi omnes. » Ad eos utique qui prædestinati sunt in vitam æternam : ad alios vero : « Vos autem » sicut homines moriemini, et sicut unus ex principibus » cadetis, » hoc modo etiam deos discernens : sive omnes simul increpat, ut obedientes correctosque discernat : « Ego, inquit, dixi : Dii estis, et filii Altissimi omnes : » id est, omnibus vobis promisi cœlestem felicitatem : « Vos » autem, » per infirmitatem carnis : « Sicut homines moriemini ; » et per elationem animi : « Sicut unus ex principibus, id est, diabolus, non extollemini, sed » Cadetis. » Velut si diceret : Cum tam pauci sint dies vitæ vestræ, ut cito sicut homines moriamini, non vobis prodest ad correctionem : sed tanquam diabolus, cujus dies in hoc sæculo multi sunt, quia carne non moritur, extollimini, ut cadatis. Per diabolicam quippe superbiam factum est, ut Christi gloriæ perversi et cæci principes Judæorum invidissent : per hoc vitium factum est, et fit, ut Christi usque ad mortem crucifixi humilitas vilescat eis, qui hujus sæculi diligunt excellentiam.

VII. Proinde ut hoc vitium sanetur, ex ipsius Prophetæ persona dicitur : « Surge Deus, judica terram¹. » Tumuit enim terra, cum te crucifigeret : « Surge a mortuis, et judica terram. Quoniam tu disperdes in omnibus gentibus : » quid, nisi terram ? hoc est, eos qui terrena sapiunt, sive ipsum affectum in credentibus terrenæ cupiditatis et elationem absumens ; sive non credentes, terram conterendam perdendamque discernens. Sic per membra sua quorum conversatio in cœlis est, judicat terram, et disperdit in omnibus gentibus. Nec prætereundum, quod nonnulli codices habent : « Quoniam tu hæreditabis in omnibus » gentibus. » Quia et hoc non inconvenienter accipitur, neque ut simul utrumque sit quidquam repugnat. Fit ergo

¹ Psal. LXXXI, 8.

hæreditas ejus per charitatem, quam suis præceptis et gratia misericorditer excolendo, terrenam disperdit cupiditatem.

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXXII.

I. PSALMI hujus titulus est : « Canticum Psalmi Asaph¹. » Jam sæpe diximus quid interpretetur Asaph, id est, Congregatio. Homo ergo ille qui vocabatur Asaph, in figura congregationis populi Dei in multorum Psalmorum titulis ponitur. Græce autem congregatio Synagoga dicitur, quod velut proprium nomen Judæorum populus tenuit, ut Synagoga appellaretur : sicut populus christianus usitatus vocatur Ecclesia, cum et ipse utique congregetur.

II. Populus itaque Dei in isto Psalmo dicit : « Deus, » quis similis erit tibi² ? » Quod ergo arbitror accommodatius accipi in Christo, quia in similitudine hominum factus, putatus est ab eis, a quibus contemptus est, cæteris hominibus comparandus : nam et inter iniquos deputatus est³ ; sed ad hoc ut judicaretur. Cum autem veniet judicaturus, tunc fiet quod hic dicitur : « Deus, quis similis erit tibi ? » Si enim Psalmi non solerent loqui ad Dominum Christum, non diceretur etiam illud, quod ipsi dictum esse nullus potest dubitare fidelium : « Thronus » tuus, Deus, in sæculum sæculi, virga directionis, virga » regni tui : dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem ; » propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis

¹ Psal. LXXXII, 1. — ² Ibid. 2. — ³ Isaï. LIII, 12.